

การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์
ของนักเรียนโรงเรียนโนนโพธิ์ศรีวิทยาคม
Teacher Development in Learning Management for Enhancing Students'
Analytical Thinking in NonPhoSriWittayakom

ดำรง ศิริมาลา

องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

Damrong Sirimala

Khon Kaen Provincial Administrative Organization

Email: dsirimala@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ 2. พัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ และ 3. ติดตามผลการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย ผู้บริหาร สถานศึกษา ครูและนักเรียน จำแนกเป็นกลุ่มผู้ร่วมวิจัยจำนวน 26 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 63 คน โดยมีรูปแบบกระบวนการดำเนินงานวิจัยเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การเตรียมการวิจัย ระยะที่ 2 การปฏิบัติการวิจัย 2 วนรอบ และ ระยะที่ 3 การสรุปผลการพัฒนา เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบประเมินตนเอง แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกการนิเทศ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดการเรียนรู้ของครู มีดังนี้ 1) สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ คือ ครูมีการจัดการเรียนรู้ไม่ได้เสริมสร้างให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ 2) ปัญหา

* ได้รับบทความ: 22 กุมภาพันธ์ 2567; แก้ไขบทความ: 5 มีนาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 24 กันยายน 2567

ในการจัดการเรียนรู้ คือ ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์

2. การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ตามทางเลือกและแผนปฏิบัติการร่วมกันในวงรอบที่ 1 ใช้แนวทางการพัฒนาประกอบด้วย 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 2) การนิเทศติดตามและในวงรอบที่ 2 ใช้แนวทางการพัฒนาคือการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ

3. ผลการติดตามการพัฒนาครู พบว่า 1) ครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด 2) ครูสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด และ 3) การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาครู; การจัดการเรียนรู้; ทักษะการคิดวิเคราะห์

Abstract

The purposes of this study were to 1) to study current and problem conditions of teachers' learning management for enhancing students' analytical thinking 2) to develop teachers' learning management for enhancing students' analytical thinking based on alternatives and participatory action plan, and 3) to follow up teachers' developmental results for enhancing students' analytical thinking.

This is a participatory action research. The target group for this study consists of school administrators, teachers, and students. It is divided into 26 research participants and 63 informants. The research process is conducted in three phases: Phase 1 - Research Preparation, Phase 2 - Research Implementation with two cycles, and Phase 3 - Development Summary. The research tools used for data collection include questionnaires, self-assessment forms, behavior observation forms, interviews, and supervision logs. Qualitative data analysis is conducted using content analysis, while quantitative data is analyzed using statistical methods such as mean, percentage, and standard deviation.

The research findings were as follows;

1. A study of current and problem conditions of teachers' learning management for enhancing students' analytical thinking in Non Pho Sri Wittakom school were 1) according to current condition, the students were not enhanced analytical thinking. and 2) according to problem condition, teachers were not developed to enhance students' analytical thinking.

2. The development of teachers' learning management for enhancing students' analytical thinking based on alternatives and participatory action plan in phase 1: the guidelines for development consisted of 1) workshop 2) supervision and monitoring and in phase 2: the guideline for development was coaching supervision.

3. The results of teacher development in learning management for enhancing students' analytical thinking were as follows; 1) teachers' awareness toward learning management for enhancing students' analytical thinking was at highest level, 2) teachers' abilities of creating their lesson plans for enhancing students' analytical thinking was at highest level, and 3) the improvement of students' learning behaviors for enhancing students' analytical thinking was at highest level.

Keywords: Teacher Development; Learning Management; Analytical Thinking

บทนำ

การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) เป็นความสามารถในการจำแนกแยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นวัตถุสิ่งของ เรื่องราว หรือเหตุการณ์ออกเป็นส่วนย่อย ๆ ว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้นว่ามีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร อะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นผล เพื่อทำความเข้าใจและเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่กำหนดให้ลักษณะของการคิดวิเคราะห์ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ การวิเคราะห์ความสำคัญ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการวิเคราะห์หลักการ (Bloom, อ้างถึงใน สิทธิพล อาจอินทร์, 2554) และวิธีการคิดวิเคราะห์สามารถสอนได้ เพราะเป็นเรื่องความรู้ความเข้าใจและทักษะที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทางสมองตามทฤษฎีของ Bloom ว่าด้วยการอธิบายขั้นตอนและการเริ่มจากความรู้ความเข้าใจ การนำไปใช้ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของการสอนให้เกิดพฤติกรรมสัณฐานระดับต่ำ ส่วนที่อยู่ในระดับสูง คือ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินผล ในส่วนของการวิเคราะห์ยังได้แยกแยะพฤติกรรมการเรียนรู้ คือ ความสามารถที่จะนำความคิดต่าง ๆ มารวมกันเพื่อนำเสนอแนวคิดใหม่ๆ เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์ต่างๆ (Jarolimek, อ้างถึงใน อาร์ม โพธิ์พัฒน์, 2550)

แม้จะได้มีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน แต่ใน 2 ทศวรรษที่ผ่านมา พบว่า การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนยังทำได้ในขอบเขตจำกัดและยังไม่บรรลุเป้าหมายสูงสุดที่ต้องการ จะเห็นได้จากรายงานผลการประเมินภายนอก ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาที่พบว่า ภาพรวมระดับประเทศมาตรฐานที่มีผลการประเมินต่ำที่สุดหรือมาตรฐานที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ มาตรฐานด้านนักเรียน มาตรฐาน ที่ 4 นักเรียนมีความสามารถในการ

คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ กล่าวคือ ผลการประเมินสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่อยู่ในระดับปรับปรุง มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้ระดับดี คิดเป็นร้อยละ 10.4 (สิทธิพล อาจอินทร์, 2554) นอกจากนี้ จากการรายงานผลการวิจัยติดตามผล ของการปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (นงลักษณ์ วิรัชชัย, สุวิมล ว่องวานิช และ อวยพร เรื่องตระกูล (2547) พบว่า ในระดับบุคคลผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ทักษะการคิด ทักษะการค้นคว้าของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ และเมื่อพิจารณาระดับโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมากกว่า ร้อยละ 90 มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ทักษะการคิด ทักษะการค้นคว้า ของนักเรียนอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการคิดวิเคราะห์ซึ่งปัญหา คุณภาพ ด้านการคิดวิเคราะห์ของเด็กไทยควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) จากผลการ ประเมินและรายงานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักเรียนไทยกำลังประสบปัญหาในการพัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์ ซึ่งจะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ปัญหาดังกล่าวเกิดจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู ในปัจจุบัน ไม่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ เพราะกระบวนการเรียนรู้อย่างเน้น การให้ความรู้แบบครูคอยป้อนด้วยการให้นักเรียนจำทำให้มากกว่าการสร้างและพัฒนาการสอนของครู ส่วนใหญ่ยังมีลักษณะการให้ความรู้มากกว่าการส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดอย่างมีเหตุผล รู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์แก้ปัญหา รู้จักวิธีแสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน, อ้างถึงใน สิทธิพล อาจอินทร์, 2554) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากครูประสบปัญหาในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนากระบวนการคิดของนักเรียน กล่าวคือ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับ กระบวนการคิด การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิดรวมทั้งรูปแบบวิธีการและเทคนิคการ จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิด ทำให้ครูขาดความมั่นใจและประสบปัญหาในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา กระบวนการคิดของนักเรียน (Erwin,1993 อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2546)

จากรายงานการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report : SAR) โรงเรียนโนนโพธิ์ศรีวิทยาคม ปี 2563 จุดที่ควรพัฒนา พบว่า ผู้เรียนควรพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ จินตนาการ และความคิดไตร่ตรองการพัฒนาตนเองในกลุ่มสาระ การเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โรงเรียนโนนโพธิ์ศรีวิทยาคม จึงมีแนวทางที่ต้องการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ด้านการคิดวิเคราะห์ จากปัญหาในการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน เนื่องจากครูยังขาดทักษะ เกี่ยวกับความสามารถในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ทำให้ตระหนัก ได้ว่าการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนจะต้องให้ความสำคัญกับทักษะการคิดวิเคราะห์ที่จะต้องก่อให้เกิดกับ ตัวนักเรียน เพราะมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเรียนรู้และดำเนินชีวิตในสังคมเนื่องจากการเรียนรู้ ในห้องเรียน ที่มีเพียงสถานการณ์ปัญหาตัวอย่างเพียงบางกรณี ยังไม่สามารถครอบคลุมสถานการณ์ปัญหา

ที่จะเกิดขึ้นในสถานการณ์จริงได้ หากนักเรียนยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ ก็จะไม่สามารถแก้สถานการณ์ ปัญหาที่แตกต่างไปจากเดิมได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องใช้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ในชั้นเรียนด้วยกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้นักเรียนสามารถเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์และสามารถนำมา ประยุกต์ใช้ในการแก้สถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ ได้

ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ในการพัฒนานักเรียนด้านการจัดการเรียนรู้ ได้เล็งเห็นความสำคัญเพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาและการประเมินตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 และเป็นการพัฒนาตามแนวทางที่สอดคล้องกับจุดที่ควรพัฒนา ตามรายงานประเมินตนเอง (Self-Assessment Report : SAR) โรงเรียนโนนโพธิ์ศรีวิทยาคม ปี 2563 จึงร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนโนนโพธิ์ศรีวิทยาคม ได้ทำการวิจัยเพื่อการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โรงเรียนโนนโพธิ์ศรีวิทยาคม โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะ การคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โรงเรียนโนนโพธิ์ศรีวิทยาคม
2. เพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนโรงเรียน โนนโพธิ์ศรีวิทยาคม ตามทางเลือกและแผนปฏิบัติการร่วมกัน
3. เพื่อติดตามผลการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ของ นักเรียน โรงเรียนโนนโพธิ์ศรีวิทยาคม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ตามแนวคิด Kemmis & McTaggart

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 63 คน ได้แก่ ครูในโรงเรียนโนนโพธิ์ศรีวิทยาคม จำนวน 25 คน วิทยากร จำนวน 2 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 12 ห้อง ๆ ละ 3 คน
2. ขั้นตอนการวิจัย ระยะเวลาที่ 1 การเตรียมการวิจัย ได้แก่ 1) การศึกษาวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง กับสภาพปัญหาการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ระยะเวลาที่ 2 การปฏิบัติการวิจัย 1) การวางแผน (Planning) 2) การปฏิบัติ (Acting) 3) การสังเกตผล (Observing) 4) การสะท้อนผล (Reflecting) ระยะเวลาที่ 3 การสรุปผลการพัฒนา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 4 ประเภท ประกอบด้วย 1) แบบสอบถาม โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด มีดังนี้ 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สำหรับสัมภาษณ์ครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โรงเรียนโนนโพธิ์ศรีวิทยาคม 3) แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของครู ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน จำนวน 1 ฉบับ โดยแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด สำหรับประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โรงเรียนโนนโพธิ์ศรีวิทยาคม 4) แบบบันทึกจำนวน 2 ฉบับ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จากเครื่องมือต่าง ๆ ที่กำหนดในแต่ละกิจกรรม ได้แก่ แบบบันทึกการประชุม แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์และการบันทึกภาพถ่าย 2) การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามและแบบประเมินตนเองในการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โรงเรียนโนนโพธิ์ศรีวิทยาคม ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ ไปใช้สอบถามและประเมินการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โรงเรียนโนนโพธิ์ศรีวิทยาคม โดยผู้วิจัยประเมินผู้ร่วมวิจัยในระดับพฤติกรรม โดยเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สังเกต รวมทั้งเอกสารต่างๆ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณข้อมูลที่ได้จากการแบบสอบถาม แบบประเมิน ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นสถิติพื้นฐานโดยเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และค่าร้อยละ แล้วนำเสนอข้อมูลเป็นความเรียง โดยประยุกต์จาก บุญชม ศรีสะอาด (2545)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ มีดังนี้ 1. ร้อยละ 2. ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (μ) 3. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ โรงเรียนโนนโพธิ์ศรีวิทยาคม มีดังนี้ 1) สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้คือครูมีการจัดการเรียนรู้ไม่ได้เสริมสร้างให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ทำให้นักเรียนขาดการเชื่อมโยงและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง 2) ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ คือ ครูไม่ได้รับการพัฒนาในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์และครูขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์

2. การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ตามทางเลือกและแผนปฏิบัติการร่วมกันในวงรอบที่ 1 ใช้แนวทางการพัฒนาประกอบด้วย 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการ 2) การนิเทศติดตามและในวงรอบที่ 2 ใช้แนวทางการพัฒนาคือการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ

3. ผลการติดตามการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์พบว่า

- 1) ครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับมากที่สุด
- 2) ครูสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับมากที่สุด และ
- 3) การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาในการจัดการเรียนรู้ของครูเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โรงเรียนโนนโพธิ์ศรีวิทยาคม พบว่า สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ ครูมีการจัดการเรียนรู้ไม่ได้มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้หรือเน้นให้เห็นความสำคัญในการบูรณาการในรายวิชาต่าง ๆ แต่เป็นการมุ่งเน้นให้นักเรียนนำไปใช้ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำให้นักเรียนขาดการเชื่อมโยงและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและปัญหาในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ ครูไม่ได้รับการพัฒนาในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ และครูขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์หากจะกล่าวถึงการคิดวิเคราะห์มีความเป็นนามธรรมการเข้าใจและตีความหมายของแต่ละบุคคลจึงแตกต่างกันตามประสบการณ์ความรู้เดิมของตนเอง และปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน คือ การออกแบบสถานการณ์ปัญหาของครูที่มีลักษณะปลายปิด หากจะจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาจะต้องมีลักษณะปลายเปิดและมีความเปิดกว้างของคำตอบสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548) ได้กล่าวถึง การพัฒนาความสามารถในการคิดเพื่อให้บุคลากรมีทักษะและความสามารถในการคิด ให้พัฒนานักเรียนให้ไปสู่สภาพความสำเร็จ มีวิธีการพัฒนาการคิดตามหลักการใน 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านทักษะการคิด ลักษณะการคิดและกระบวนการคิด และการนำความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาการคิดใช้ในการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับทักษะการคิดที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียน ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมเฉพาะโดยตรงหรือกิจกรรมที่บูรณาการอยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสาระ วิธีการและนำเสนอตัวอย่าง แยกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การพัฒนาทักษะการคิด ลักษณะการคิดและกระบวนการคิด ซึ่งสามารถแยกฝึกได้โดยเฉพาะ 2) การพัฒนาความสามารถ การคิดที่บูรณาการในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมุ่งที่การคิด 4 ด้าน

คือ การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างวิจารณ์ญาณและการคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑิตา สัตย์ตั้งใจ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ โรงเรียนหนองแวงวิทยานุกูล พบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดการเรียนรู้ของครูที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ คือ ครูมีการจัดการเรียนรู้ไม่ได้มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ ทำให้นักเรียนขาดการเชื่อมโยงและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ คือ ครูไม่ได้รับการพัฒนาในการจัด การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ และครูขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์

2) การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยเลือกแนวทางการพัฒนาด้วยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในหัวข้อ การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์และการนิเทศติดตาม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ การออกแบบการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับ พรนิภา จันทรมนตรี (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน : กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านกุดฮู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการและการพัฒนาที่งานไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนา นักเรียนในสภาพจริง ให้ความรู้ในการประชุมเชิงปฏิบัติการด้วยกิจกรรมศึกษา เอกสาร กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรมสรุปองค์ความรู้ พบว่า ครูมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนได้จากการทำกิจกรรมในชั้นเรียน จากการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์จนประสบผลสำเร็จและแนวทางการพัฒนาด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศติดตาม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรณิ อารวรรณ์ และ แก้วเวียง นานาผล (2557 : 71-80) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์

ผลการพัฒนาครูด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ พบว่า ทุกคนมีความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ ตามกรอบแนวคิดของมาร์ซาโน ครูสามารถจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดของมาร์ซาโน ได้ซึ่งสะท้อนผลจากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่กลุ่มผู้วิจัยจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่าคะแนนทดสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียน และวิเคราะห์ความคิดเห็น ของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการคิดวิเคราะห์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3) ผลการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์โรงเรียนโนนโพธิ์ศรีวิทยาคมสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น พบว่า การพัฒนางรอบที่ 1 ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

จำนวน 26 คน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้และด้านเจตคติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.89$, $\sigma = 0.11$) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยออกแบบการจัดการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนมีความคิดเปิดกว้างและสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่จนสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเองได้ แต่ยังมีส่วนที่ต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผลการพัฒนาในวงรอบที่ 2 พบว่า ครูมีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์เพิ่มมากขึ้น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.68$, $\sigma = 0.11$) และจากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.24$, $\sigma = 0.20$) เนื่องจากวัฒนธรรมการสอนแบบเดิม เน้นให้ครูเป็นศูนย์กลางและมีอำนาจในการจัดการเรียนรู้แต่เพียงผู้เดียวในห้องเรียน เมื่อใช้การจัดการเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ครูจึงยังมีการนำวัฒนธรรมการสอนแบบเดิมมาสอดแทรก การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ในวงรอบที่ 1 ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาในวงรอบที่ 2 โดยใช้กระบวนการพัฒนา คือ การนิเทศติดตามแบบให้คำชี้แนะ เพื่อให้คำแนะนำในข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงและส่งเสริมในข้อดีที่ควรต่อยอดในการพัฒนา ซึ่งผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้ และด้านเจตคติ ส่งผลให้นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ทางด้านการคิดวิเคราะห์ โดยสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมและความรู้ใหม่และสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเองได้ สามารถสร้างเครื่องมือในการแก้ปัญหาเป็นของตนเองได้ การพัฒนาในวงรอบที่ 2 จึงเป็นที่น่าพอใจซึ่งผลการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณฑิตา สัตย์ตั้งใจ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ พบว่า การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ใช้แนวทางการพัฒนาคือการประชุมเชิงปฏิบัติการและนิเทศแบบให้คำชี้แนะ ผลการติดตามการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ครูสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด และการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ ควรจะพัฒนาจากทัศนคติการจัดการเรียนรู้ของครูเป็นอันดับแรก

1.2 การพัฒนาครูควรตระหนักถึงผลลัพธ์ของพฤติกรรมการเรียนรู้และทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่จะเกิดขึ้นในระยะยาว โดยไม่กังวลถึงด้านเนื้อหาที่จะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครบตามที่กำหนด

1.3 ครูควรเปิดใจยอมรับในแนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และต้องตระหนักเสมอว่านักเรียนไม่สามารถเรียนรู้ได้รวดเร็วเท่ากับความรู้เดิมของครู

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

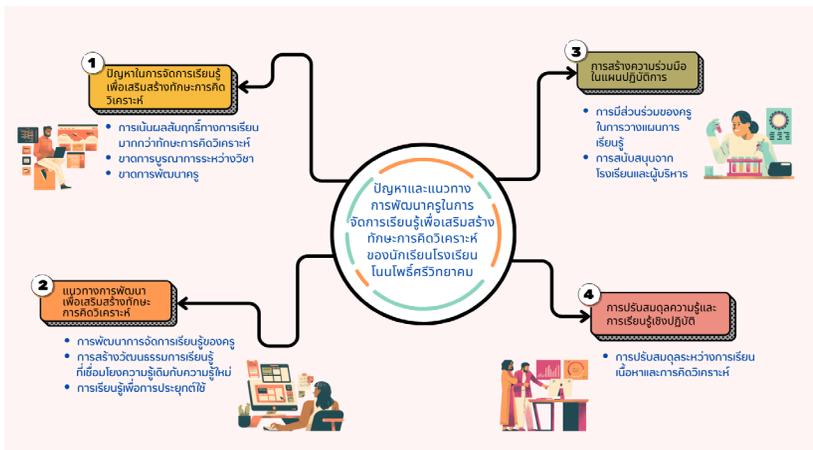
2.1 ควรทำวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้และสอดแทรกการพัฒนาสื่อการเรียนรู้

2.2 ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการคิดรูปแบบอื่น ๆ ของนักเรียนในการส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น การคิดขั้นสูง การคิดแบบมีวิจารณญาณ เป็นต้น

2.3 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ในโรงเรียนอื่นและสร้างวัฒนธรรมในการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้ไปสู่เป้าหมายที่โรงเรียนกำหนดไว้

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนโรงเรียนโนนโพธิ์ศรีวิทยาคม สามารถนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ เพื่อให้เป็นแนวทางสำหรับการเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในบริบทการจัดการเรียนรู้ของครู โดยแบ่งองค์ความรู้ออกเป็นหมวดหมู่ที่ช่วยเน้นถึงปัญหาและแนวทางพัฒนาที่สามารถนำไปใช้ได้ ในสถานการณ์จริงได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- ทีศนา แคมมณี. (2553). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย, สุวิมล ว่องวานิช และ อวยพร เรืองตระกูล. (2547). การประเมินผลการปฏิบัติการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- พรนิภา จันทรมนตรี. (2553). การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของ นักเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านกุดฮู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- มณฑิตา สัตย์ตั้งใจ. (2561). การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ โรงเรียน หนองแวงวิทยานุกูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 22. (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2548). ตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.
- สิทธิพล อัจฉรินทร์. (2554). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์. (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและ นวัตกรรม.
- สุพรรณิ อวารณ์ และ แก้วเวียง นานาผล. (2557). การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ โรงเรียนผาน้ำทิพย์วิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. *วารสารบัณฑิต วิทยาลัยพิษณุพรรณ*, 9(2), 71-80.
- อาร์ม โพธิ์พัฒน์. (2550). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเขียนผังมโนมติ. (ปริญญา นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.